List 38. **NOVICE** Tečaj LX.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 19. septembra 1902.

Politični oddelek.

Waser redivivus.

Mej vsemi nemškimi uradniki, kar jih je kdaj gospodovalo nam Slovencem, ni nobeden v takem spominu, kakor svoječasni predsednik graškega višjega sodišča vitez Waser. Ne rečemo, da ni bilo nemških uradnikov, ki so ravno tako postopali proti Slovencem kakor on. Auersperg, Widmann, Possaner, Vesteneck, Heinricher in drugi so tudi Slovence sovražili iz vsega srca in nam škodovali, kjer in kakor so mogli, a nobeden ni bil v stanu prizadeti nam toliko pozitivne škode. kakor Waser Ko bi se hotelo zapisati vse krivice, ki jih je Waser storil slovenskemu narodu. bi se moralo spisati debelo knjigo.

Sedanji višjesodni predsednik grof Gleispach je Waserjev učenec. Nekaj časa se je delal nepristranskega v narodnem oziru in to mu je pomagalo, da je postal v Badenijevem kabinetu justični minister. Kot tak je izdal sloveče češke jezikovne naredbe, ki so provzročile nemško obstrukcijo.

Ko je grof Gleispach moral demisijonirati, se je vrnil na prejšnje svoje mesto v Gradec kot višjesodni predsednik. Pri Nemcih je bil tedaj tako sovražen. da se v Gradcu ni upal na cesto.

A sedaj! Kolika prememba! Sedaj je višjesodni predsednik grof Gleispach ljubljenec najhujših nemških nacijonalcev in v visokih číslih pri tistih, ki bi ga bili pred štirimi leti najraje ubili.

In grof Gleispach si je to ljubezen in to zaupanje najekstremnejših nemških elementov, najstrastnejših Vsenemcev v polni meri zaslužil, kajti krenil je popolnoma na pota, po katerih je hodil njegov prednik, zloglasni Waser.

Gleispachovo delovanje meri na to, da iztisne Slovence iz pravosodja in da spravi na kolikor mogoče veliko sodnih mest mej Slovence same trde Nemce, katerih osebe so mu porok, da bodo zvesti pospeševatelji njegovih idej.

S slovenskega Štajerja je Gleispach slovenske sodne uradnike že skoro popolnoma iztrebil. Štajerski Slovenec ne sme ostati na Štajerskem. Kar po vrsti jih potiska grof Gleispach na Kranjsko, na njih mesta pa spravlja Nemce. In ker so zelo redki tisti Nemci, ki morejo izkazati vsaj nekoliko znanja slovenskega jezika, napravil je grof Gleispach zanje posebne tečaje, v katerih se v nekaj tednih „nauče“ slovenskega jezika. Za to „učenje“ dobivajo še posebne nagrade v obliki višjih adjutov. Razume se po sebi, da je to brez vsake praktične vrednosti, ker absolventje teh tečajev se ničesar ne nauče in lomijo tako grozno slovenščino, da jih nihče ne razume.

Pa tudi kar očitno preteriranje slovenskih uradnikov je na dnevnem redu. Minolo nedeljo se je to posebno jasno pokazalo. Ta dan je dunajski uradni list prinesel troje imenovanj. Za državnega pravdnika namestnike so bili imenovani okrajni sodnik v Kranjski gori dr. Rogina in sodni pristav v Ptuju Rudolf Tschech, oba za Ljubljano, za Maribor pa sodni adjunkt dr. Ferdinand Duchatsch. Dr. Rogina je štajerski Slovenec, ki so ga potisnili na Kranjsko, Tschech in Duchatsch pa štajerska Vsenemca, a dasi sta oba precej slaba uradnika, sta vender preskočila celo dolgo vrsto starejših slovenskih adjunktov in sta izpodrinila dva slovenska tekmeca, ki sta v vsakem oziru dosti bolj sposobna, kakor ona dva.

Tu imamo klasičen slučaj, kako se nemško uradništvo protežira in kako se na mestih mej Slovenci preterirajo in zatirajo slovenski uradniki.

Tako ne sme več dalje iti. Treba bo proti temu počenjanju grofa Gleispacha nastopiti z vso enerżijo in vso brezobzirnostjo. Že v minolem zasedanju poslanske zbornice je dr. Ploj s krepkim govorom razkril delovanje grofa Gleispacha, a pomagalo ni nič. Sedaj

bode treba napeti druge strune. Parola bodi: grof Gleispach mora proč, mora v pokoj!

---

† Ivan Nabergoj.

V sredo dne 10. t. m. je umrl na Proseku zaslužni prvoboritelj Slovencev v Trstu, Ivan Nabergoj.

Pokojnik se je porodil na Proseku dne 28. maja l. 1835 in je doživel 67. leto svoje starosti.

Zaradi tega je začel vzbujati v svojih ožjih rojakih zavest o nevarnosti, ki se je pričela sklapljati nad njihovimi glavami, bodril je, navduševal ljudstvo k narodni zvestobi in k probuji ljudstva za slovenski napredek. Reči se mora, da je uprav to Nabergojevo spoznanje o politični nevarnosti otvorilo našo politično borbo ob Adriji in da si je baš zaradi tega nakopal Nabergoj neugasno sovraštvo irredente, kateri je vender-le ta velikan duha prekrižal toliko njenih zlobnih načrtov.

Kolike so zasluge Nabergojeve za probujo narodne zavesti mej tržaškimi Slovenci, to se pač ne da opisati, a najbolji dokaz o njegovi ljubezni za narod in njegovo delovanje, za blagor istega, je pač neomejeno zaupanje, katero so mu naklonili njegovi ožji rojaki s tem, da so ga izvolili že leta 1865. v tržaški mestni zastop, a l. 1873. v državni zbor. Kot mestni svetovalec je neustrašeno zastopal pravice tržaških Slovencev celih 25 let, a kot državni poslanec celih 20 let. To je doba, s kakoršno se more ponašati malo kateri ljudski zastopnik.

Ivan Nabergoj je zrl na to dobo svojega delovanja lahko s ponosom, kajti v vsem ni bilo ni jednega madeža narodne netaktnosti. Za njegovo obče koristno delo pa, katero ni ostalo skrito niti v najodločilnejih krogih, ga je obdaroval cesar z viteškim križcem Fran Josipovega reda.

A vitez Nabergoj ni deloval le v javnih zastopih, marveč tudi zasebno, kjerkoli se je bila nudila prilika. Kje je bil shod tržaških Slovencev, na katerem bi se ne bila prikazala njegova častita oseba, kjer bi ne bil spregovoril on jedrnate, mnogo tehtajoče besede?

Nabergoj ni rad stopal na visoki oder, marveč vstopil se je — pred oder, ter od tam govoril z narodom za narod.

Poleg političnih bile so na srcu tudi gospodarske zadeve tržaških Slovencev, ker dobro je znal, da bi se tržaški Slovenci le tedaj postavili i politično na močno stališče, ako bi močno stali tudi gospodarski. Zaradi tega je sprožil on prvi važno misel, naj bi se okoličani že za časa polastili od države bogato subvencijonirane kmetijske družbe. „Società Agraria Triestina“ ter izrinili iz odbora politikujoče Italijane ter tako postali sami gospodarji te prevažne družbe. A kratkovidni Slovenci, ki niso mogli slediti velikemu duhu Nabergojevemu, čegar politični načrti so bili osnovani v velikem slogu, niso znali uresničiti te pomenljive Nabergojeve misli v škodo vse okolice, ki trpi sedaj pod pritiskom gospodujočih laških „kmetov“ v gosposki suknji.

Koliko dobrih nasvetov in načrtov je ostavil Nabergoj kot predsednik političnega društva „Edinost“ in drugod, o tem bode še govorila zgodovina tržaških Slovencev obsežne knjige.

Ko je l. 1897. irredenta s svojo zlobo osleparila okoličane za Nabergojev mandat, bilo je čedalje manj slišati o njegovem delovanju, dasi je še nadalje tiho nadaljeval svojo sveto narodno misijo. Tudi neka nesoglasja v odboru političnega društva samem so mu nekako zagrenila veselje — tako, da je naposled, prisiljen po mučni bolezni, popolnoma obmolknil.

In danes ga ni več med nami!

Danes teden popoludne sprovedli so tržaški Slovenci k večnemu počitku očeta-voditelja Iv. Nabergoja.

Pogreb je bil primeren veljavi takega moža, udeležili so se ga Slovani iz vseh krajev, a ostali, ki se pogreba niso mogli udeležiti, žalovali so in jokali z onimi, kateri so bili toli srečni, da so se mogli danes teden podati na Prosek.

Pogreba so se udeležile deputacije vsih narodnih društev, med temi tudi s krasnimi venci, s trakovi v narodnih barvah.

Tudi odličnjakov je bilo pričujočih lepo število, med drugimi tudi več poslancev.

Tržaška vlada in deželna vlada so se udeležili pogreba v lepem številu.

Na pokopališču sta govorila predsednik političnega društva „Edinost“ poslanec M. Mandič ter državni poslanec dr. Ferjančič.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Nagodbeni dogovori mej dunajsko in mej budimpeštansko vlado se bržkone doženejo tekom prihodnjega tedna Kadar bo to končano, nastane za vlado še veliko težja naloga, pripraviti in ugladiti pot parlamentarni rešitvi tega perečega vprašanja Glavna ovira rešitvi nagodbenega vprašanja so Mladočehi, ki vladi ne dovolijo nagodbe, dokler jim ne ustreže v jezikovnem oziru. Tej zahtevi pa zopet nasprotujejo Nemci Poleg Čehov bodo nagodbi nasprotovale še nekatere druge stranke. Upanja je torej izredno malo, da bi se res izvedlo vse to, kar želi Körberjeva vlada. V tem položaju prihaja vladi na pomoč „Pester Lloyd“ z jako radikalnim nasvetom Bržkone je ta nasvet inspiriral sam dr. Körber. „Pester Lloyd“ svetuje, naj se vlada izogne vsem težkotam s tem, da razpusti poslansko zbornico in si potom novih volitev zagotovi večino za nagodbo. Ali bi si Körber z razpustom državnega zbora pomagal iz zagate? Mogoče je sicer res, da bi se v novem parlamentu zmanjšalo število Mladočehov in Vsenemcev, ali namesto njih bi prišli v poslansko zbornico češki socialisti in socijalni demokratje, ki bi bili nagodbi še manj naklonjeni, kakor so Mladočehi in Vsenemci. Nadalje pride v poštev čas prihodnjih volitev. Pred koncem oktobra bi se državni zbor ne mogel razpustiti in bi se torej mogle vršiti nove volitve šele drugo leto Kdo pa naj poskrbi proračun za l. 1903? Körber je sam izjavil, da se § 14. ne posluži. Z razpustom bi torej vladi ne bilo prav nič pomagano.

Državni zbor namerava vlada sklicati sredi ali pa šele koncem oktobra. To se pojasnjuje s tem, da neče vlada, da bi se iz državnega zbora posegalo v deželnozborske volitve, a bržčas je to le pretveza, da se odloži oklicanje, dokler ni vlada na jasnem s Čehi.

Deželnozborske volitve na Štajerskem, Nižjeavstrijskem in Moravskem so že razpisane in se bodo vršile meseca oktobra in novembra. Na Štajerskem se nemški nacionalci posebno trudijo, da bi izpodrinili nemško katoliško stranko, pa tudi na Spodnjem Štajerskem bodo poskušali ugrabiti Slovencem kak mandat Na Moravskem bo boj tudi mej Čehi, ker Mladočehi ne pojdejo več skupno s klerikalci. Najhujši bo boj na Nižjeavstrijskem. Tam so se skoro vse svobodomiselne stranke združile proti krščanskim socialistom in napno vse moči, da strmoglavijo to stranko, ki je dosedaj imela v deželnem zboru večino.

Hrvatska. — Zagrebški izgredi proti Srbom so provzročili jako kritičen položaj na Hrvatskem. Zatrjuje se sicer, da je stališče hrvatskega bana omajano, ali to še ni prav verjetno Banova pozicija pride v nevarnost šele potem, če radi zagrebških izgredov nastanejo v saboru komplikacije. Prav, da se to prepreči, je sedaj vlada zaukazala, da se ceni po izgredih provzročena škoda in da se ta škoda poravna z dokladami na davke To je seveda v Zagrebu provzročilo silno nevoljo. Preiskava zaradi izgredov se še nadaljuje in sicer je v preiskavi kakih 100 oseb Veliko senzacijo je provzročilo dejstvo, da je ban sekcijskega svetnika v naučnem oddelku Stanovijevića suspendiral od službe in plače in odredil proti njemu disciplinarno preiskavo. Pravi vzrok temu ni znan, a v obče se meni, da je tudi to v zvezi z izgredi. Stanojević je Srb.

Francija. — Combesovo ministrstvo se ima boriti z velikimi težavami. Združeni klerikalci in monarhisti se seveda bore proti njemu z vsemi mogočimi sredstvi Njim stoji na strani armada in deloma tudi diplomacija Posebne težave dela vladi deficit, vsled katerega bo primorana, najeti posojilo 120 milijonov Ni čuda, da se čuje, da bo moralo ministrstvo odstopiti, a tudi če odstopi Combes, ne bo konec tej protiklerikalni smeri francoske notranje politike, kajti večina v parlamentu zahteva tako politiko Posebno začudenje vzbujajo tudi govori dveh ministrov. Vojni minister general André in minister mornarice Pelletan sta nekako posebno začela rožljati z orožjem; zdaj grozita Nemčiji, zdaj Angleški in Italiji. Morda hočeta s tem pridobiti simpatije nacionalcev in armade, morda pa tiči za tem še kaj več.

Angleška je grdo prevarila burski narod. Dewett, Botha in Delarey so sklenili kapitulacijo, nadejaje se, da potem izposlujejo znatne koncesije od Angležev. Bile so jim tudi obljubljene. Radi tega so se Dewett, Botha in Delarey poklonili angleškemu kralju. A ko so stopili v zvezo s Chamberlainom, so videli, da so prevarani Chamberlain je odklonil vse burske zahteve in s tem se je pokazalo, da so Krüger in njegovi oprodi Leyds in Reitz imeli le prav, ko so nasprotovali kapitulaciji Burov in potovanju burskih generalov v London. Seveda je zdaj vse prepozno. Buri danes tudi nimajo moči, da bi mogli zopet začeti vojno.

Obrtnija.

Rudništvo Bolgarije.

V tej mladi balkanski državi se je pričelo živahno gibanje na rudniški panogi narodnega gospodarstva. Vse križem se ustanavljajo rudniška podjetja, ki obetajo obilega bogastva podjetnikom. V poštev prihajajo v Bolgariji osobito sledeče mineralije: razne vrste kameno olje ali premog, potem baker, železo, marmor. Razun tega še sledi tudi zlato, srebro, svinec, mazan itd. Tudi kamena sol se nahaja. Največ soli pa le pridobivajo v solinah črnega morja pri Burgasu in Varni.

Največ rudniškega bogastva se nahaja v „Srednji gori". Ondi je tudi zlato. V tem pogorju so že imeli plavže v pradavnih časih. Najvažnejši rudnik je bakrenik pri Burgasu. Baker se prikaže že na morski obali in se razteza 7 *km* v pogorja. Vnanji kapitalisti — zlasti francoski in angležki židje — si mnogo prizadevajo, da bi se teh zakladov polastili, a razmere v Bolgariji jih zadržujejo na tem.

Za tem je najvažnejši rudokop v Perniku, 35 *km* od Sredca. Ondi je premog v velikih množinah. Premogovnik je državna bolgarska last in vzdržuje 1000 delavcev.

Pri Slivnici je drugi premogovnik last neke belgijsko francoske družbe. Tretji premogovnik je v bližini Slivne, pri turški vasi Čam-Dere.

Največji premogovni zaklad pa je oni pri Trevni pred Kazanlikom, ki se razteza preko vsega balkanskega pogorja. Ker namerava bolgarska država graditi železnico od Tirnove do Trevnega, utegne postati ta premogovnik velikanske važnosti za oni del Balkana.

V Drenovem potoku v Trevniškem pogorju se nahaja tudi zlato, katero od časa do časa izperajo Macedonci. Ker pa je letos ondi dobra letina in — ustajo so ljudje popustili zlato in se brigajo za žito in politiko. Zlato se nahaja tudi pri Gabrovi ob Janbri in jednako na več drugih krajih. V namen zasledovanja rudnin se je ustanovilo posebno rudniško društvo, v katerem je več odličnih Bolgarov kakor Popov, Simeonov, Stokov, Žlahčev in drugi, kar znači, da so Bolgari v tem pogledu že dokaj pred drugimi Slovani.

V Busludžiji pri Kazanliku ima tvrdka Slavov velik kamenolom mramorja. Vlada gre podjetnikom na roko s tem, da jih oprošča davka za rudosledje, česar žal pogrešamo v Avstriji.

Vse torej kaže, da so Bolgari prišli do spoznanja, da zamorejo povzdigniti svoje narodno gospodarstvo z zakladi, katere je položil Stvarnik v tako bogati meri v njih zemljo. Naj bi temu vzgledu sledili tudi drugi balkanski Slovani in ne puščali, da jim najboljše v njih domovini ugrabi tujec.

Kmetijstvo.

Kolika pri konjih.

Grizenje je splošno ime za različne bolezni v trebuhu in v črevih. Kolika (grizenje) pride hitro, pa

*

tudi hitro preide — časih pa že v nekaterih urah žival umori. Klanje napada vsa plemena naše domače živine; najrajši in največkrat pa vender konje. V naslednjem hočemo govoriti o koliki pri konjih.

Kolika (grizenje) je najbolj razširjena notranja bolezen pri konjih. Med sto notranjimi konjskimi boleznimi je gotovo štirideset kolik; od sto na koliki obolelih konj jih počez pogine 15 do 20.

Koliko napravlja preobilna, napačna ali izprijena klaja. Posebno rada pride kolika po rži. Zategadelj je najbolje, da z ržjo konj ne krmimo ali jim le zelo malo rži dajemo. Najboljše žito za konje je oves, kateri daje moč in ne napenja. Sveža detelja, posebno sparjena, kaj rada provzroča koliko; torej moramo s to klajo vedno previdno krmiti. Navadno zbole konji radi na koliki ob nedeljah, ko v hlevu stoje in obilno krme dobivajo; pa tudi takrat nastane rada kolika, kadar sestradana živina prav hitro žre in se potem takoj upreže in s polnim trebuhom podi. Pri mlinarskih konjih se kolika večkrat iz tega vzroka prikaže, ker mlinarji veliko suhe moke krmijo, kar konje močno napenja. Klaja, ki začne hitro v želodcu vreti na pr. premlada trava in detelja, sparjena in sveža krma, zelo rada provzroča koliko. Nadalje prištevamo vzrokom kolike nabasanje želodca in črev s klajo ali z blatom; temu pravimo navadno, da se je živini zaprlo. Koliko povzročajo nadalje kamni v črevih, kjer se večkrat napravijo; posebno ako so kamni veliki, nadlegujejo črева. Isto velja tudi, ako se v črevih obilo glist zaredi. Večkrat nastane klanje v trebuhu na ta način, da se črevo zavije okoli črevesa in eno črevo drugo tako stisne, da ne more blato naprej. Včasih se črevo porine v drugo črevo in blato tudi ne more naprej. Koliko provzročajo tudi druga zelišča, kakor tudi preostra zdravila. Prehlajenje vsake vrste tudi napravlja ujedanje. Posebno je prehlajenje takrat nevarno, kadar mokra in potna živina stoji na prepihu ali se pa vroča živina napije mrzle vode.

Bolezen pride hitro. Konj postane nemiren, nepokojen, stopa semtertja, večkrat se ozira po trebuhu in bije po trebuhu z zadnjima voglama, s prvima pa koplje po tleh, ter maha z repom semintja. Konj se večkrat vleže in plane zopet kvišku, stoji mogoče nekaj minut mirno, ako se bolečine ponove, se zopet vrže na tla, ter zopet kmalu ustane. Konj se večkrat pripravlja k blatu in k scanju, pa spravi iz sebe le jako malo ali pa čisto nič. Kadar je kolika hujša, se meče konj brezobzirno na tla, se valja, leži na hrbtu in nateguje noge krčljivo na trebuh. Zatem skoči kvišku, ozira se po trebuhu in se iznova vrže na tla. To se večkrat ponavlja. Konj ne žre in ne pije, škriplje z zobmi, sope težko in naglo in ima gobec vroč in suh. Toplota kože se preminja, noge in ušesa so navadno mrzla. Žival se začne potiti in trepetati po vsem životu.

Zelo nevarna znamenja pri koliki so: Ako se konj davi ali celo bljuje. To je znamenje, da je želodec počil, kajti sicer konj nikdar ne bljuje. Ako konj sedi, kakor pes, ali s prednjima nogama kleči in vzadi stoji. Ako se hitro napne, je to znamenje, da so se črева zavila ali pa da je kako črevo počilo. Kadar se žival vedno k blatu pripravlja in nič drugega iz sebe ne spravi, kakor malo žlema, takrat so črева z blatom preobložena. Kadar se konj začne močno potiti in je pot mrzel, ali kadar se konj brezobzirno na tla meče, je to vedno slabo znamenje.

Sploh se ne moremo nič dobrega nadejati, ako kakega pol dneva od konja čisto nič blata ne gre in se grizenje sploh ne potolaži.

Ker je kolika vedno nevarna bolezen, je najbolje, da se precej pošlje po živinozdravnika in se mu naznani, da je v hlevu kolika, zato da lahko zdravilo kar seboj prinese. Dokler živinozdravnik ne pride, ali če ga sploh ni pričakovati, naj se stori tako le:

Konju se dobro nastelje, da se metaje ob tla ne obtolče. Vrata in okna je zapreti, da ne vleče mrzla sapa na bolno žival. Ako se konj ne meče in ne valja, naj ga pusti na njegovem prostoru; ako bi se pa metal na tla, ga je treba izprevajati, da se ne bo valjal. Velikokrat se zgodi, da se črева pri valjanju zavijejo in na ta način blato ne more naprej. Tedaj ne more nobeno zdravilo nič pomagati; konj je izgubljen. (Konec prih.)

Kmetijske raznoterosti.

Cvetljice v jeseni. Uže se bliža čas, ko bodemo morali pospraviti cvetljice, ki so nam krasile celo poletje okna in vrtove, v varnejše in gorkejše prostore, ako nočemo, da nam jih za vedno uniči kruti mraz. Navadne, kakor so pelargonije, fuksije, nageljni je najbolje, da jim damo suh in le malo gorak kotiček, kjer mirno prezimijo. Od časa do časa se jim prilije, toda ne celoma mrzla voda, vender največ se jih skoro pokvari po zimi, ker se vsled suše posuše. Druge pa, kakor so hijacinte in sploh cibulaste rastline, katerih cvetje želimo imeti v zgodnji pomladi, vsadimo v navadno vrtno zemljo, vender ji ne škoduje, ako primešamo nekoliko finega peska vmes, posebno ako je zemlja težka. Lončke s čebulicami, katere pa ne smejo biti vsajene pregloboko in katere smo zalili z vodo, zagrebejo naj se drug poleg druzega v zemljo, katero zagrnemo kakih 10 *cm* visoko z gnojem ali listjem. Meseca decembra ali januvarja se jih vzame iz zemlje v sobo, kjer bodo na solnčnem in gorkem prostoru kmalu jele veselo uspevati. Hijacinte ljubijo mokroto. Pred vsem se mora po zimi pri cvetljicah paziti, da je vedno enaka stopinja gorkote, hitra sprememba gorkote jih največ uniči.

Ogledovanje simodolske govedi, združeno s premovanjem, bo 18 oktobra t. l. v Postojni. To ogledovanje ima v prvi vrsti namen izreči sodbo, ali je simodolska goved primerna za zboljševanje naše živine in ali jo je še nadalje rabiti, oziroma oddajati simodolske bike. Gg. živinorejce prosimo, da pridejo v obilnem številu k ogledovanju, da bodo dali pojasnila o uspevanju tega plemena in da bodo sami izrekli sodbo na podlagi svojih izkušenj.

Poučni in zabavni del.

Minka.

Novela. — Spisal Rostoslav Vasilič

(Konec)

Celo božje popoludne je prejšni dan sedela za podolgovato, na bolj polomljenih nogah stoječo mizo, za katero so se navadno učili trije paglavci iz višjih razredov ljudskih šol in drsala v nepravilnih potezah vedno v polni tintnik pomakaje po črtanem, belem papirju Napisala bi rada vse, kolikor mislij je imela, a napisala je le malo in še to tako, da se je še ona sama komaj spoznala Brez neštevilnih kozlov bi se vse pisemce nekako tako le glasilo:

Draga sestra!

Kupila sem vse, kar si prosila. Rada bi Ti sama vse dala, pa saj veš, da sem ob moževi smrti vse prodala na licitaciji. Ostale so mi po sreči le te male cipelice, katere Ti pa rada podarim, ker jih jaz prav nič ne potrebujem. Kar sem pa kupila, stane vse skupaj 2 gld 75 kr. Sama veš, da sem uboga vdova in da si Ti mnogo bolj premožna, zato Te prosim, oddaj takoj sinu denar! Voščim vesele velikonočne praznike, ter pozdravljam vse od konca do kraja.

Tvoja sestra Dragica.

Sedaj Ti je, hvala Bogu! prešla „tista trdota", o kateri si mi pred meseci tožila. Veš, doktorji tudi nič ne vedo!

V Ljubljani, dne 4. aprila 1898

To pisemce in pa oblačilce za novorojenca je bila skrbno vložila v eno belo škatljico.

S kratkimi, a jedrnatimi poljubi sta se ločila . . . Pozdravi . . . povej . . . še iz srca plamteče besede je izgovarjala nevzdržema za svojim nadepolnim sinom, dokler jo ni zavil na slabo in razvito cesto. Kmalu pa ga je objel mrzli sever in podkuril jo je po ravni in gladki cesti na Gorenjsko.

II.

„Notri!" — Morgač je vstopil, ves zasopel in skoro do cela premočen. Ustnice je komaj odpiral; zakaj okoli njih se mu je vlegla klejasta, od burje strjena tekočina. V roki je imel največjo skrb — dobre matere velecenjeno škatljico.

Bila je skoro tema. Zagrinjala so bila zapuščena in niti najmočnejši solnčni žarki niso mogli prodreti. Na desni strani vrat sredi majhne sobe sta stali dve novi postelji v staronemškem sloju. Nad njima je bila na jedni strani stara podoba Matere Božje, na drugi pa simetrična Odrešenikova, v sredi pa, skoro prav pod stropom — nizka soba je bila — zadnja večerja jednacega okvirja, kakor oni dve podobi. Pod njo je viselo poniklano razpelo na mehki, žametni, okusno obrezani deščici. Na levi strani vrat je bil divan, tudi staronemškega sloja, okoli okrogle trinožne, gladke in svitle mize pa so bili razpostavljeni razkošni fotelji. Na enem izmed teh je sedela slaba ženska, Morgačeva teta — gospa Minka Navada.

„Dober dan, teta! O, pa že ustali ste?" so bile prve besede, katerim je sledilo običajno stikanje rok in mlaskanje ustnic.

„Ne bo prezgodaj; saj je šele peti dan? . . . Se ne bojite posledic? . . . Strašno me veseli, da ste dobili sinka. Kje pa je? . . . Res lepo otroče!" dejal je, obrnivši se na levo posteljo, kjer je ležalo z vsemi povoji vred kake dve pedi dolgo otroče, podolgaste glave, kakor med rumenega obraza, širokih, neproporcijoniranih ust.

„Kaj ne, da je res lep?"

„Krasno dete! Pravi angeljček! Tu pa sem prinesel, kar ste materi pisali. Priložili so tudi baje malo pisemce".

„Prav! Prav!" dejala je s tresočim glasom in že jemala iz škatljice jeden kos za drugim, slednjič odprla pismo in brala.

Izvrševala je vse jako, jako počasi. Slaba je bila. Bleda ko smrt. Razmršeni lasje so se ji opletali po celem zgornjem telesu Oči je imela upadle, mrzle, ne več tako svitlomodre, nebeškolepe kot nekdaj. Tudi koža po obrazu je bila že usnjata, semtertja s pegami posuta. Manjkal ji je tudi marsikateri zob, kar se ji je dobro poznalo, ko je govorila. Seveda: prekoračila je 35 leto! Premnogo je že trpela! Največ pač takrat, ko je morala od ljubljene očetove hiše.

Da! Drugi mesec je bilo po katastrofi, katera je provzročila njenemu očetu toliko grenke jeze — ob kateri je treskalo in grmelo.

Minka je ležala bolna, od žalosti kakor od strahu, na očetovi postelji. Zbegano je gledala okoli sebe z udrtomeglenimi očmi, katere je obdajal temnosenčnat kolobarček. Opazovala je tanke, mnogobarvne curke lesketajočih solnčnih žarkov, ki so prodrli skozi pregrinjalo in se igrali s slikanimi cvetkami po odeji, ki so poljubovali na steni viseče razpelo in kratkočasili zapuščene, prašne sobne kote; obračala je sivomodre, trudne a vender ne obupajoče oči v vrh sobe, kjer je zaspano preletavala sanjavobrenčeča muha; ob robu velike omare pa ji je jemal zaspani vid dolgonogi, križnatni pajek, ki je brzal za plenom — neznatno velikokrilo mušico.

Zdajci se ji je vzdignil v trepetajočem srcu orkan. Vihar je divjal bolj in bolj. Iz oblačnega neba se je utrgala nevihta. Peneča in drveča kri je vrela in kipela po napetih, trepetajočih žilah in drla v glavo. Pred očmi se ji je delala popolnoma tema, obraz ji je bledel, prsi so ji neskončno drgetale in čez bledo lice, raz katero je odsevala strastna nestrpnost, se ji je ulil potok skelečih solz.

Spomin se ji je porajal za spominom, sedaj na blažene, sedaj na grozovite ure. Sedaj ji plava pred očmi ves dolgi in veseli dogodljaj — kratek, par trenutkov dolg:

Njen oče jo je strašno, strašno ljubil. Čuval jo je in varoval, kakor le malokdo čuva svojo hčer!

Vsako noč je pregledal še vsa kota, predno je šel k počitku, sicer ni mogel brez skrbi zaspati. Šel je v hlev, kjer je imel drag zaklad — mlečne liske pa brze vranca. Obiskal je na dvorišču velicega, od nog do glave z dolgo dlako pokritega sultana, kot zvestega čuvaja. Če se mu je zdelo, da je zunaj hiše vse v redu, je skrbno zaklenil velika vrata in potem šele šel v prvo nadstropje. Minko je moral vedno poprej videti, predno je legel — najdražji zaklad mu je bila! Tisto noč jo je tudi menda prišel pogledati z brlečo svetilko v roki, in ker je bila na mestu in trdno spala, zaprl je zopet starikava vrata in odšel v svojo sobo.

Ker je bila Minka v lesnega trgovca Jereniča zaljubljena z vsemi čutili, je seveda mislila nanj noč in dan. In ravno tisto noč je sanjala o njem. Ravno takrat, ko se je on splazil čez visoko ograjo na njihov vrt in pristavil veliko leseno lestvo k njenemu oknu.

Čakal je . . . trkal . . . klical . . . stokal . . .

Minka se je čez nekaj časa vender-le prebudila iz sladkega in trdnega spanja. Preplašeno je pogledovala z napol spečimi očmi po sobi, katera je bila nečuveno od luninega sija svitla.

Smuk! pod gorko odejo in zamaši si ušesa.

Trrrk . . . trrrk . . . je odmevalo po prazni sobi, kjer ni bilo drugega čuti, kakor nihalo stenske ure.

Zona jo je oblila in pot se je pretakal po njej v tem groznem položaju

„Morebiti so tatovi? Morebiti strahovi?"

Upila bi bila rada, a ni se upala. Nečloveške slike ji je predla prestrašena fantazija. Vedno bolj se je uglabljala v vprašanje, kaj naj bi bilo. Slednjič se ji je kri le malo pomirila, moči so se združile in domislila se je njegovih besedij — obljube — da jo bode jedenkrat ponoči obiskal.

Vsa kakor druga, močna, srčna, vesela je poskočila izpod odeje in zagledala res — njega.

Kakor da bi jo vrgel tresk z neba, bila je na lahkih nogah Kodraste lase, ki so ji silili po obrazu, v naglici od krvi zabreklem, je vrgla s prsti nazaj, da so ji polegli po hrbtu. Nad bujnimi, od veselja, od zubelja mladostne strasti drgetajočimi prsti si je zategnila vrvico, ki je tičala v umetno spletenih čipkah, prišitih na dolgi, malone do tal segajoči, skoro prosojni srajčici. Kar na gole nožice je nataknila rudeče cipelice, poskočila brezskrbno k oknu, prijela za kljuko in odprla okno.

Bin, bin, bin . . . udarilo je takrat trikrat zvonko po bronu.

Pri hlevu pa je hrapavo zalajal sultan in okno se je zaprlo . . .

Sedaj ji zija nasproti bujno strup, strah in groza. Dušo ji razrivajo neznosne bolečine. On, on se ji gnusi! sovraži ga! Neizprosna strogost vlada v njenem burnem srcu. On, ki ji je vnel prvi žar, žar najstrastneje ljubezni, on toliko od vsih hvalisani, a vender rafinirani zapeljivec, on, on, Jerenič ne sme nikdar več pred njene oči! nikdar več ne sme priti do nje glas o njem!

Na obrazu ji je bilo čitati strah, obup in v boli ji je utripalo srce. Resne očetove besede . . . so jo mučile, trapile, trpinčile, bičale. Ljubljeni oče, ki jo je bil zelo, zelo ljubil, jo je — zavrgel! Noče je več videti pri hiši, noče nikdar več slišati o njej; zakaj spoznal jo je za ničvredno, propadlo vlačugo, katere ne mara za hčer!

Od hiše! . . . od hiše! . . .

Globoko je vzdihovala, prsi so se ji vzdigovale nejednakomerno in zopet padale. Osuplo se je ozirala, a vender z največjim prizadevanjem, da bi se ji srce utolažilo, na nedolžno detece poleg sebe. A na preteklost spominjajoča sramežljivost jo je vzbadala v oči in zatisnila jih je takoj. Solnčni dan je rastel vedno bolj in bolj in že je bil obžaril celo vasico. V tihem sapljanju mrzlega veterca so čivkali, cvrčali in drobili krilutci na finovejnih, omlajenih drevescih. Nad ubogim, od potu, mučeništva premočenim kmetovalcem, ki je obdeloval trdo grudo, je žvrgolel elastični škrjanček zelo visoko. Duša bosonogega, dolgolasega pastirja je plula v brezmejni sladkosti sreče in njegovo brezskrbno petje je odmevalo od začetka gozda, kjer je pasel potrpežljivo živino, po celi kotlini.

Po bohotnih vrtih so plapolali pestrokrili metulji s primeroma velikimi, z bisernimi luskinami posutimi krili od bujno cvetočih, mogočnih vrtnic do medubogatih skromno vzniklih vijolic. Skozi pregrinjalo so sevali močnejši žarki.

Minka je zopet pogledala svojo temno-modrooko punčko. I tudi ta je uprla mala, kakor dva biserja se blesteča očesca v njo. Obraz prijaznih ustnic se ji je vlegel nedolžen nasmeh. Ustna so gibala in po životu ji je zatrepetala vsaka mišica, kakor, da bi hotela užaljeni materi nekaj veselega povedati, kakor, da bi jo hotela tolažiti, prenašati bolečine mesto nje. Kolikor bolj je dan rastel, toliko bolj se je oživljala Rekarjeva hiša, toliko tesnejše je bilo Minki pri srcu.

„Bolna, a vender zapuščena! sama! ah, nikdo mi ne streže po bratovsko, nikdo se ne usmili, niti tega ljubkega otročička ne! ne! še bliža se mami ne nikdo! Oče! oče! ti, ki si me nekdaj ljubil, da bi dal zame punčico svojega očesa, ti si me tudi zapustil? zavrgel? ukazal oditi? Ne! ne! ni mogoče! Spomnil se bodeš prošnje svoje zveste ženske — moje dobre matere; srce se ti bode, če se ti še ni omečilo in

bilo bode zame močnejše! Objel me bodeš in zopet ljubil!"

Vrata so se odprla. Trmasti, trdosrčni, neizprosni oče se je prikazal na vratih v dolgi z rudečimi trakovi obšiti ponočni suknji, pokrit s fesom — tako oblečen ostaja celo dopoludne.

In glej! ne gane ga ta prizor. Nikakor ne! Surovo začne rohneti, oči mu izstopijo in iz njih se mu bliska srd:

Sedaj sem zadnjič pri tebi. Te besede so tudi moje zadnje in odločilne besede. Kakor pribito! Niti besedice ni treba nikomu izgubiti. Pregovoriti se ne dam! Nikdar! Ne prikaži se mi nikdar več pred oči . . . sicer . . .

V štirinajstih dneh imaš na vsak način zapustiti hišo. Vlačuge, kakor sem že rekel, ne smem, ne morem, ne maram trpeti pri hiši! Sramuj se!

Daleč si prišla! . . .

Otroka mora vzeti on, a ti pojdi — kamor hočeš!" Minka se je potapljala v morju solza, srce ji je pokalo in iz ust se ji je izvilo tiho molčanje. Prestrašeno dete pa je začelo brcati, tolči z rokami in milo zatoglo, neutišljivo jokati, na kar so se zaprla vrata.

Netjak je med tem, ko je teta pismo brala, gledal novorojenčka s konca postelje in ga vedno bolj in bolj hvalisal, dasiravno se mu je še pravzaprav gnusil. Nato ga je vzdignil in položil na mizo s pernico vred. Meriti sta mu začela oblačilca. Še vse bi bilo dobro, samo čepica je bila malo premajhna, dasiravno je bila največja, kolikor so jih v prodajalni za tako starost imeli.

„Teta, vaš fant ima strašansko bučo!" dejal je osmošolec, na vrata pa je nekdo lahno potrkal. Skoro istočasno se je prikazala med vrati ženska, male a široke postave, rudečega in tolstega obraza, na katerem so stale male a mnogoštevilne pikice potu. Morgač je poznal to ženšče še izza najmlajših let, vender pa mu je teta dejala, da je babica, bodisi, da je mislila, da jo ne pozna, bodisi, da ga je hotela opomniti, da naj odide.

Morgač je takoj za nekaj časa ostavil tetino sobo, kjer so se pričele različne toalete.

Novice.

— **Osebne vesti.** Ljudskošolski ravnatelj v Ljubljani, gosp. Fran Raktelj, je odlikovan z zlatim zaslužnim križcem. — Za okrajne glavarje na Kranjskem so imenovani deželnovladni tajnik v Celovcu gosp. Ivan Kremenšek, vodja okrajnega glavarstva v Kranju gosp. Alfonz Pirc in deželnovladni tajnik v Ljubljani gosp Oton pl. Detela. Gosp. Kremenšek pride v Logatec, gosp. Pirc ostane v Kranju, gosp. Detela pa pride v Radovljico. Okrajni komisar v Postojni gosp. Karol Ekel je imenovan deželnovladnim tajnikom v Novem mestu, okrajni komisar v Novem mestu gospod Ivan Kresse pa deželnovladnim tajnikom v Ljubljani Okrajni komisar Anton Klein v Ljubljani je imenovan višjim okrajnim komisarjem. Za namestnika državnega pravdnika v Ljubljani sta imenovana okrajni sodnik v Kranjski gori gosp. dr. Anton Rogina in sodni pristav v Ptuju gosp. Rudolf Tschech.

Deželni zbor kranjski. Deželni odbor je minoli torek sklenil naznaniti vladi, da ne more prevzeti jamstva za mirno in stvarno delovanje deželnega zbora in zategadelj ne priporoča sklicati deželni zbor. Zgodilo se je to vsled izjave, ki jo je dal v imenu katoliške stranke dr. Šusteršič, ne da bi bil prej vprašal klub katoliških poslancev

— **Za vstop v ljubljansko žensko učiteljišče** se je oglasilo 110 kandidatinj. Sprejetih bo seveda le 40

— **Gledališka sezona 1902/3** se začne v soboto, dne 27. septembra 1902 Dramske predstave bodo vodili gospodje: Adolf Dobrovolny, Anton Verovšek in Fran Lier. Angaževano je sledeče osobje: Dame igralke: Gospa Avgusta Danilova, gospa Saša Dobrovolna, gospa Štefanija Dragutinovićeva, gospica Josipina Kreisova, gospica Kristina Rückova. Gospica Vida Kočevarjeva, gospica Berta Bergantova, gospica Marica Puhkova za manjše vloge. Gospodje igralci: Gospod Oton Boleška, gospod Anton Danilo, gospod Adolf Dobrovolny, gosp. Leon Dragutinović, gospod Karol Hašler, gospod Fran Lier, gosp. Fran Lovšin, gosp Fran Nučič, gosp Fran Perdan, gosp August Polašek, gosp. Anton Verovšek. Operne predstave bodeta vodila gospoda: kapelnik Hilarij Benišek in režiser Edvard Aschenbrenner. Osobje: gospa Leopoldina Svobodová Hanušová za visokodramatične uloge. Gdč Marija Glivarec za mezzosopranske in altovske uloge. Gdč Ida Černa, zborovoditeljica. Gdč. Vida Kočevarjeva in gdč. Marija Puhkova za manjše uloge. Gospod Andrej Hájek za junaške uloge; gosp Vladislav Tržanski za lirske uloge; gosp. Karol Král za prve baritonske uloge; gosp Edo Aschenbrenner za basovske uloge; gg. Karol Hašler, August Štamcar, Fran Lier in August Polašek za manjše uloge. Za operni zbor angaževanih je 28 pevskih moči, 14 dam pevk in 14 gospodov pevcev Orkester c in kr pešpolka Leopold II, kralj Belgijcev št 27.

— **Shod proti pijančevanju** se je vršil v sredo. Udeležba je bila pičla in tudi pametnega se je malo povedalo. Škoda!

Pri treh farah nad Metliko sta minulo nedeljo imela dr. Šusteršič in dr. Lampe shod.

— **Važna volitev.** V Dragi na Kočevskem, za katero se bije že toliko let najhujši boj, je ta teden pri občinski volitvi zmagala zopet slovenska stranka.

— **Manifestacijski shod v Trstu za slovenske šole** je bil nepričakovano impozanten Vkljub deževnemu vremenu je bilo zbranih preko 6000 udeležnikov. Udeležili so se tudi zastopniki slovenskih in italijanskih socijalistov, ki so se principijelno izjavili za slovenske šole, a med burnimi protesti so napadali vodstvo narodne stranke. Vsi govorniki so živo grajali postopanje vlade, zahtevajoč rešitev pred tremi leti vloženega rekurza. Odposlane so bile sprejete resolucije cesarju, ministrom in slovanskim klubom Shodu je predsedoval deželni poslanec Mandić O šolskem vprašanju je poročal dr. Gregorin, a govoril je tudi dr. Rybař, ki je zavračal napade socijalnih demokratov.

— **Otrok zgorel.** Pri Sv. Miklavžu pri Mariboru je užgal 5letni sin Janeza Andererja pred skednjem stoječi voz sena. Zgorel je voz, otrok in skedenj.

— **V okolici Matenje vasi na Notranjskem** je 13. t. m. padala kakor oreh debela toča od $^1/_2$10. ure do $^3/_4$10. dopoldan. Razbila je vse poljske pridelke, kar ni še

spravljeno. Veliko škodo je napravila tudi na sadnem drevju. Več hišam je tudi šipe pobila.

— **Strela.** V soboto popoludne je udarila strela skoraj istočasno v tri poslopja v celjski okolici. V Petrovčah so zgorela vsa poslopja posestnika Mih Ceneta, v Kosezah je užgala strela veliko sušilnico hmelja posestniku J. Pospehu, v Vojniku pa je udarila strela v hišo Wokaunovo, ter jo zažgala.

— **Dva požigalca lastnih hiš** je sodilo v soboto mariborsko porotno sodišče, in sicer je dobil posestnik Jurij Liško iz Andrijancev 6 let težke ječe, a kočar Jakob Ovčar od Št. Janža pa $2^1/_2$ leta. Oba sta zažgala lastna poslopja, da sta dobila zavarovalnino.

— **Uboj.** Dne 25 m. m. je okoli 60letna Muhova Franca v Modričah, v konjiškem okraju, ubila in potem v gozd zavlekla svojega brata, katerega so našli še le 2. t. m. s smrečjem pokritega.

— **Lastnega brata ubil.** Celovško porotno sodišče je obsodilo na štiri leta težke ječe baje v Postojno pristojnega cigana Matijo Hudoroviča, ki je 25. septembra l. l. blizu Podkloštra na Koroškem v prepiru ubil svojega lastnega brata.

— **Tržaški škofje.** Prvi tržaški škof je bil Frugifer l. 524. Pod njegovo vlado so sezidali stolico sv. Justa in sicer je to najstarejši del sedanje bazilike, kjer je shranjeno presv. Rešnje Telo. Bilo je potem 84 škofov do leta 1830. Odslej se imenuje škofija „tržaško-koperska“ in izmed teh je sedanji msgr. Nagl že šesti, torej med vsemi devetdeseti tržaški škof. Izmed prejšnjih tržaških škofov so najznamenitejši: Mavricij, katerega so l. 788 oslepili na obeh očeh razkolniki; Bernard (1148—1186), kateri je bil v Benetkah navzoč, ko sta sklepala mir papež Aleksander III. in Friderik Barbarossa; Konrad Doiani (1212), ki je ustanovil še zdaj obstoječo bratovščino presv Rešnjega Telesa; Urh (1237), ki je bil na lijonskem koncilu, se je mnogo trudil za reformo duhovščine; Rudolf de Pedrozzani (1302), ki je zadnji koval denar in združil cerkvi sv. Justa in Matere Božje v eno samo cerkev; Angelo de Chioggia (1370), pod katerega vlado se je Trst združil z Avstrijo; Jakob Arrigoni (1417), ki je na kostniškem cerkvenem zboru govoril proti Husu; Enej Silvij Piccolomini (1447), ki je postal pozneje papež Pij II; Peter Bonomo (1502), ki je bil veliki kancelar na dvoru cesarja Maksimilijana; Andrej Ropicio (1567) je bil učen zgodovinar in je zložil daljšo pesem „Hystria“; Rinaldo Skarlicki (1621), ki je bil pozneje ljubljanski škof; Pompej Coronini (1631), ki je ustanovil prvo tržaško krščansko posojilnico; Matej Ravnikar (1831—1856), zaslužen pisatelj slovenski; Jernej Legat (1875), ki je ustanovil semenišče in s pastoralnimi konferencami mnogo koristil povzdigi pravega duha v duhovščini; Jurij Dobrila (1882), ki je živel jako skromno in prihranke porabljal za dobre namene; Jan. Nep. Glavina (1895), ki je ustanovil škofijski konvikt; zadnji škof Andrej M Šterk nam je pa še vsem v najboljšem spominu.

— **Punt premagan z vodo.** V Spoletu so se spuntali kaznjenci. Ker jih niso mogli pomiriti na lep način, poklicali so ognjegasce, ki so začeli vanje usipati vodo iz brizgalnic in so jih s tem tudi premagali.

— **Dim vremenski prerok.** Nekako v navadi je že, da, ako vidimo dim iz visokih tovarniških dimnikov dvigati se naravnost kvišku, smatramo to za dobro znamenje lepega vremena. Nasprotno pa, ako se dim vali proti tlom, smatramo to za znake bližnjega dežja. In skoro da se dá po teh znakih v resnici določiti vreme. Najzanesljivejše znamenje slabega vremena pa je, ako se dim nekaj časa dviga naravnost kvišku, potem pa se obrne po strani, da izgleda kakor ? vprašaj. Kadar vidimo tako zavijanje dima, tedaj, tako pravi angleški vremenoslovec, smemo skoro staviti, da bode v kratkem dež.

— **Ni ga za »Bog pomagaj!«** K župniku pride nekega dne kmetič, ki je imel na svojih plečih dobrih 65 let, pa reče: „Gospod župnik! Prišel sem Vam povedat, da se želim zopet oženit“. — „Pa si pomislil, prijatelj, na svoja leta?“ — „Sem, — jaz jih imam 65, a moja nevesta tudi toliko“. — „No, potem ni ravno hudega. Ali čemu se hočeš prav za prav ženiti?“ — „No veste gospod župnik, tako sem sam v hiši, da, ko kihnem, nimam nikogar, ki bi mi rekel „Bog pomagaj!“

— **Najdražje kovine.** Najdražja kovina je doslej galium, kajti 1 *kg* bi veljal 500 000 do 950 000 frankov. Kovina germanium bi veljala čista 200 000 frankov. Palladium, ki se ga rabi v fini mehaniki, velja 1 *kg* 5000 do 6000 frankov. Iridum pa 6000 do 7000 frankov. Izmed teh kovin se izgotavlja na enkrat k večjemu par gramov.

— **Pred dražbo ustreljen.** Iz Budimpešte javljajo: V Bageassu so hoteli prodati na javni dražbi hišno opravo gostilničarja Petrasa. Petras se je temu uprl, pri čemur so mu pomagali tudi njegovi posli. Ranil je sodnika Garsija, na kar so ga prisotni orožniki ustrelili; tudi njegov brat je smrtnonevarno ranjen.

— **Židje.** Statistika poroča, da je na vsem svetu 7 in pol milijona Židov, in sicer v Evropi 6 287 000 in samo v Avstriji 1.142.000, v Rusiji 2 205 000 Židov, v Nemčiji 570.000, v Veliki Britaniji 100 000 in na Francoskem 72 000. V zadnjem stoletju se manjša število Židov a njih blagostanje se množi. Židje so jako zdravi ljudje, njih umrljivost je najmanjša izmed vseh prebivalstev na svetu. Čudno je, da imajo Židje, ki se oženijo s kristijankami in nasprotno, jako malo ali nič otrok.

— **Poneverjenje.** Belograjski bankir Samuel Löwy je poneveril 50.000 dinarjev ter pobegnil na Ogrsko

— **77leten morilec.** Iz Ogrskega Gradišča poročajo, da je napadel 77letni A Zubalik svojega zeta, kmeta Solarika dne 3 junija t. l. v njegovi hiši, ko je spal. Obsekal mu je glavo s sekiro. Solarik pa je vender še stekel, dasi je imel 10 velikih ran in je končno celo okreval Seveda ostane pohabljen in glup Tast ga je napadel, ker je bil zet baje pijanec Res pa je, da sta si bila politična nasprotnika. Starec je dobil 10 let težke ječe.

— **Število knjig.** Po vsem svetu izide vsako leto približno 70.000 novih knjig različne vsebine. Nemčija objavi vsako leto 23.000 novih knjig, Francoska 13.000, Italija 9500, Velika Britanija 1500. Razume se seveda, da je tu vsaka knjiga druge vsebine, kajti iztisov izide povsod mnogo več. — Neki londonski založnik je pripovedoval, da je sprejel nekega leta od 315 rokopisov, ki so mu jih poslali pisatelji v pregled, samo 22 Zopet drugi pa jih je založil od 500 le 13.

— **Po 30 letih.** Tomaž Edizon pravi: Po 30 letih bomo vlačili vsa bremena z elektriciteto. Po 30 letih tudi ne bo več parnih lokomotiv, temveč lokomotive bo vlekel električen motor in mesto konj bodo vlačili vozove električni avtomobili. Le zrakoplov nima še doslej nikake obetajoče prihodnosti.

— **Umorila nezvestega ljubimca.** Madjarska igralka Vakey, ki je igrala prej v gledališču v Szamos Ujvarju, zaljubila se je v igralca Julija Bartosa, ki je njeno ljubezen tudi vračal. Pa kmalu ji je postal nezvest Ona pa je sklenila se nad njim zaradi tega maščevati. 4 t. m. se je predstavljala v gledališču neka igra, v kateri sta nastopila obadva. In tu je dejanje naneslo, da je morala Vakey streljati na Bartosa, a seveda, kakor se to godi v igrah, le s praznim revolverjem. A mesto tega je Vakey revolver v resnici nabasala in vstrelila trikrat na Bartosa, ki se je zgrudil mrtev na tla. Na to je morilka zbežala z odra, se zaprla v svojo sobo in si tam prerezala žile.

— **Slabotne oči krepčajo** in čvrstijo se najbolj uspešno, ako se jih vsaki dan dvakrat umije z mrzlo vod-

ali s težkim janeževim (koromač) mrzlim čajem. Seveda se mora paziti na to, da se ne umivajo vroče oči ali na prepihu. S tem se utrdijo proti eni ali drugi očesni bolezni ter tudi proti občutljivosti svetlobe. Paziti se sploh mora, da se z umazano roko ne dotika očij, kar je včasih lahko osodepolno. Sveži zrak je očem neobhodno potreben, kakor je nasprotno slab zrak v sobah, šolah, na dvoriščih pravi strup za slabotne oči.

— **V zaporu umorjen.** Iz Rima javljajo, da sta se sprla v Scafo pri Chiatiju predzadnjo nedeljo zvečer neki krošnjar in njegova žena. Ker sta postala preveč glasna, so prihiteli karabinijeri in so ju zaprli. Par muzikantov, ki so bili takrat blizu, je spremilo krošnjarja do zapora; čakali so pred hišo in so slišali upiti krošnjarja: „Morilec, kaj sem ti storil, da me hočeš usmrtiti“. Naslednjega dne so izpustili krošnjarja in njegovo ženo, toda mož je bil po vsem životu ranjen in zatekel Šel je k zdravniku, ki je dejal, da bodo bolečine kmalu ponehale, in res so ponehale, kajti krošnjar je v par urah umrl. Karabinijerja so zaprli.

— **Čudno zdravilstvo** ima ljudstvo v Tibetu. Ako trpi kedo na revmatizmu, prebodejo mu bolni del enkrat ali tudi večkrat z dolgo iglo, boleči zob odstranijo s tem, da ga navežejo na močno nit ter ga potegnejo, ako pa ne gre, ga izrežejo. Drugemu, ki je bolan na želodcu, se tudi ne godi dosti bolje. Vleči se mora na tla, tam ga tepejo in tlačijo, češ, da se vse nepotrebno spravi iz želodca Ako pa to ni dovolj, denejo mu na želodec bombaž, katerega so z oljem namočili in zažgali. Ako pa sprevidijo, da mu ta zunanja zdravila ne bodo pomagala, napišejo na mali listek neko molitev, katero mora bolnik pojesti, potem bode gotovo zdrav.

— **Tragika in romantika življenja.** Pred kratkim je pri nesgodi na neki francoski železnici ponesrečil mlad inženir. Njegova nevesta, gdč. Jeanetta Desvoirova, jako krasna črnolaska v Parizu, malo da ni zblaznela. V največji žalosti je skočila v Seino. Mimogredoči so ostrmeli, toda v tem hipu je skočil v reko mlad ameriški zdravnik Henry Jerom ter rešil obupano dekle, dasi se mu je upirala z vso močjo To se je pripetilo pred 6 tedni. danes je zala Jeanetta že soproga pogumnega Američana.

— **Kako Kitajci pišejo.** Kitajci veliko svojih misli izražajo v podobah Tako n. pr označijo besedo „prepir“ s tem, da naslikajo dve ženski ki si stojita nasproti; obrekovanje izražajo s podobo ženske z metlo v roki Iz tega se torej vidi, da simbolizuje pri Kitajcih vse „lepo“ le ženska, možak je nedolžen

— **Prijazen nemški pevec.** Ko je Würtemberški posebni vlak vozil k pevski slavnosti v Gradec, je pri Solnogradu neki nemški pevec vrgel prazno steklenico skozi okno v trenutku, ko je privozil mimo brzovlak Steklenica je priletela v brzovlakovega vlakovodjo, ki je bil ranjen. Zveza würtemberških nemških pevcev mora sedaj plačati vlakovodju odškodnino.

— **Preklicana smrtna obsodba.** Francoski vojak Voisin je pobegnil od svojega polka ter se skrival pri svoji ljubici, materi in teti. V tistem času pa je bila umorjena neka gostilničarka Dasi sta mati in teta vedeli, da je bil v noči umora Voisin doma, sta vender prisegli, da ga nista videli. Bali sta se namreč kazni, ker sta skrivali vojaškega beguna. Voisin je bil torej obsojen na smrt. Vender pa sta mati in teta še vedno molčali Predsednik Loubet je vojaka pomilostil v dosmrtno ječo, kjer je bil Voisin že 8 let Ker je hotel parkrat uiti, so ga ukovali v verige. Nedavno pa je teta umrla in mati je izpovedala resnico. Voisin je bil nato izpuščen Izkazalo se je, da je bil po krivdi matere in tete nedolžen obsojen na smrt in v ječo.

— **Novi izbruh Mont Peléea.** Kakor javlja brzojavka iz Port Castries, kamor je došel jeden parnik iz Martinique, je bil v sredo zvečer zopet strašanski izbruh vulkana Mont Peléea. Več tisoč ljudij je zopet žrtva katastrofe. Prebivalstvo zapušča otok. Neka druga ladja javlja tudi zopetni izbruh Mont Soufriérea na otoku St. Vincent.

— **Žalosten slučaj** se je dogodil te dni blizu Lvova. Posestnik Stanislav Bettcher je šel s svojim bratom Ladislavom na lov, kjer se je po nesreči izprožila posestnikova puška in zadela brata, ki je bil v par minutah mrtev.

— **Italijanski ogleduhi.** Dve italijanski ladiji sta se v Pulju sumljivo bližali trdnjavi in avstrijskemu ladijevju. Avstrijska policija ju je preiskala in našla fotografični aparat. Italijanske ogleduhe so najprej zaprli, potem pa izpustili.

— **Samomor markize v Monte Carlu.** Iz Monte Carla javljajo: 1. septembra je prišla jako lepa, mlada ter izvanredno elegantno oblečena dama v spremstvu starejšega gospoda v igralnico. Dama je bila markiza De la Vesse, njen spremljevalec pa njen stric vikomte de Chateau Bidet. Oba sta igrala z veliko vnemo „Trente et Quarante“. V kratkem času sta priigrala 46 000 frankov in sta se odstranila. 2. t m. je prišla markiza sama v igralnico in je začela iznova igrati. Stavila je vedno najvišjo svoto, ki je dovoljena pri igri „Trente et Quarante“, namreč 2000 frankov. In v par minutah je izgubila markiza ves svoj denar: 180.000 frankov. Iz strahu pred stricem se je odpeljala na kolodvor in od tam z vlakom v La Bedule, od koder je brzojavila stricu, da je zaigrala svoj denar in se hoče zato usmrtiti. Skočila je res v morje.

— **Na avtomobilu na severni rtič.** Mladi francoski učenjak Pierre Bernault, sin bogatega pariškega industrijalca, je sklenil. da poskusi priti na severni rtič, in sicer z avtomobilom Do približno 82. stopinje je možno priti z ladijo, od tam pa je do severnega rtiča samo še 1000 kilometrov, katere hoče prevoziti Bernault z avtomobilom. Učenjak se je posvetoval glede tega z raznimi francoskimi tehniki, ki menijo, da je ta načrt možno izvesti. Kot gorivo ne bo uporabljal samega bencina, temveč bencin zmešan s špiritom

— **Strašen umor.** V Heiligenhausu ob Reni je popival nedavno posestnik Sassmanshausen s svojim prijateljem v svoji hiši do pozne noči; nakrat sta se moža sprla in Sassmanshausen je umoril prijatelja. Vlekel ga je potem v klet razkosal mrtvo truplo, sežgal je glavo, roke in noge, druge dele. telesa pa je zakopal na vrtu v zemljo Sassmanshausen je priznal svoj čin šele tedaj, ko so mu pokazali dele umorjenčevega trupla. Sumi se, da je morilcu žena pomagala in so jo zato tudi zaprli.

— **Kako zmrzujejo ribe.** Putst je s poskusi dognal, da ribe v vodi pri — 20° zmrznejo, a se zopet otajajo in žive dalje. Zmrznjene pa so tako krhke da se takoj zlomijo, če se jih dotakneš

— **Narobe svet.** Na Francoskem hočejo baje nekemu francoskemu grenadirju postaviti spomenik, in sicer zato, ker ima — 31 otrok, da bi izbudili tako druge, naj ga posnemajo. Francoski ženski list „La Fronde“ je tudi za proslavo Fecondité, a odločno protestira, da bi dobil oče spomenik, in ne mati, kar bi bilo gotovo edino pravo.

— **Barva dragih kamenov.** Človek bi mislil, da je barva dragih kamenov brezdvomno celoma stalna in da na njo ne upliva nikaka sprememba svetlobe ali gorkote. A temu ni tako. Smaragd, safir in rubin, ti glavni zastopniki barvanih dragocenostij, imajo primeroma še najstanovitejšo barvo vender se je opazovalo pri nekaterih, da so v svetlih izložnih oknih postali v teku časa svetlejši in manj bliščeči, kakor so bili drugi, ki so bili hranjeni v temi. Granat in zlatorumen topos spremenita svojo barvo še hitreje, mej tem ko podjetni vidno obledi na svetlobi, postane granat kalen in zgubi skoro celoma ogenj svojih žarkov. Opal, temu pa škoduje prav zelo vročina in če ga hoče lastnik ohraniti lepega, ne sme ž njim nikdar k vroči peči ali ognju. Posebno občutljive proti vročini so tudi

perle, katerih glavna snov je ogljeni kislik, kateri pri vročini zgubi mnogo svojih dobrih lastnostij.

— **Nove vrste šport** iznašli so nekateri strastni kadilci v Belgiji. Tam se obdržava v jedni ali drugi gostilni seja teh kadilcev, h kateri ima pristop vsakdo, kdor ima veselje sodelovati pri tem. Ti kadilci tekmujejo med seboj, kedo da dalje časa kadi gotovo mero duhana, ki pa ne sme biti več kot za eno pipo, kateri je bil od predsednika vsem enako razdeljen. Ko se zberejo vsi, ki se udeležijo tega na posebnem prostoru, nabaše si vsakteri svojo pipo Ko so vsi pripravljeni, da predsednik vsakteremu gotovo številko in znamenje, da jih v jedni in isti minuti vsi zažgejo. Sedaj pa se prične nekaj minut splošno molčanje. Vsakdo ima svojo pozornost le pri svoji pipi, toda ker pri tem ni prepovedano petje in govorjenje, se družba kmalu oživi ter razbija razne šale, dokler se ne čuje, da je ta ali ona številka umrla, s tem hočejo reči, da je ta, ki ima dotično številko, pokadil svoj del. Vsako minuto je manj „živih“ številk in naposled ostane jih le še malo, onih namreč, ki se niso udeleževali šal in pogovorov. Isti so vzdrževali najdalje duhan. Med temi zadnjimi vname se hud boj za prvenstvo, dokler ne zmaga naposled zadnji, ki prejme za to prej določeno darilo. Ljudstvo sme od strani opazovati to tekmovanje kadilcev, samo motiti jih ne sme v njih važnem delu.

Loterijske srečke.

V Brnu dne 17. septembra t. l.: 39, 72, 24, 11, 12.
Na Dunaji dne 13. septembra t. l.: 63, 42, 9, 67, 31
V Gradci dne 13. septembra t. l.: 11, 31, 2, 19, 76.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 19. septembra 1902. Pšenica K 7 50 h, rž K 6 — h, ječmen K 6·40 h, oves K 6 50 h, ajda K 6 50 h, proso K 6·— h, turšica K 6·40 h, leča K 9·— h, fižol K 7·— h Vse cene veljajo za 50 kilogramov.

Učence

sprejme

J. Blasnikova tiskarna

v Ljubljani.

100—300 gold. na mesec

zamorejo osebe vsakega stanu na vsakem kraju gotovo in pošteno brez kapitala in zgube zaslužiti s prodajo postavno dovoljenih državnih papirjev in sreč k.

Ponudbe sprejme **Ludwig Oesterreicher,** Deutsche Gasse 8 Budapest. (3—10)

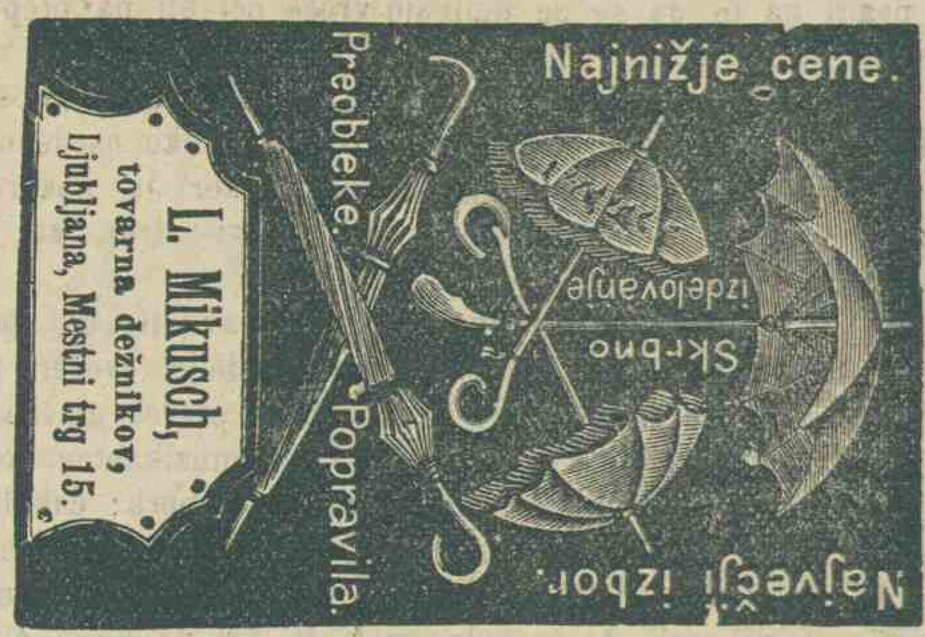

24

Da se zamore ceni **bazarski** ali **tržni robi** v okom priti, me je ena največjih švicarskih tovarn za ure pooblastila tako dolgo, da je kaj zaloge, kot **reklamo**, žepne ure prav fino izdelane skoraj **zastonj** prodajati. (15—.5)

K vsaki uri se dobi usnjati tok in novoizumljeno pomanjšalno zrcalo **zastonj.**

K vsaki uri se dobi usnjati tok in novoizumljeno pomanjšalno zrcalo **zastonj.**

gld. 2·10 nikelnasta anker-remont. žepna ura s posrebernjeno francosko verižico in tokom.

gld. 4·20 prava srebrna remont. ura s posrebrnjeno amor. žepno verižico in tokom.

gld. 4·70 prava srebrna remont. ura za dame s posrebrnjeno angleško verižico in tokom.

gld. 11·— prava 14karat zlata remont. žepna ura v lepi baržunasti škatulji in elegantno verižico.

Za vsako uro se jamči 3 leta.

Nepovoljne se zamenja ali denar nazaj pošlje, torej brez rizike. — Tem enaka naznanila so ponarejena. — Pošilja se proti gotovini ali po povzetju.

E. Holzer

tovarniška zaloga ur in zlatnine na debelo.

Založnik avstrijske c. kr. uradniške zveze itd.

Krakovo, Stradom 18.

Avstrijsko.

Ilustrovani ceniki zastonj in franko.

Agentje se sprejmejo.

Odgovorni urednik **Rajko Pirkovič.** — Tisk in založba **J. Blasnikovi nasledniki.**